

ԱՐԹԵՆԱԿ ԶԱՂ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Փարիզի Բոնսերվաթուարին այս տարուան մրցման մէջ ամենէն աւելի ուշադրութիւն դրաւողներէն մին Հայ մը եղաւ . Արմանակ Շահ-Մուրատեան : Ստացաւ Օփերայի մրցման՝ երկրորդ մրցանակ (այ՛ մէկ մասնակցողի առաջին մրցանակը չտրուեցաւ այս տարի) եւ Օփերա-քոմիքի՝ առաջին յիշատակութիւն :

Պ. Շահ-Մուրատեան, բնիկ Մշեցի . Իր ուսումն ստացած է Թիֆլիս՝ Ներսիսեան վարժարանը . յետոյ՝ իրը ուսուցիչ է եւ երգիչ՝ վեց տարի Կարբին մնացած . Փարիզ հասաւ չորս ու կէս տարի առաջ եւ Հայոց եկեղեցւոյն դպրագետ կարգուեցաւ : Իր ցանկութիւնն էր ուսանել արեւմտեան երաժշտութիւն ու եւրոպական երգչհնչեքու հոյլին մէջ սեղ մը բռնել . մեծ էր դժուարութիւնը որուն պէտք էր յաղթէր . ժողոված՝ թէնորի հոյակապ ձայնով մը , զմայելի կերպով՝ կ'երգէր հայ եկեղեցական եղանակները , բայց բաւ մը ֆրանսերէն չէր գիտեր ու չափազանց քիչ գաղափար ունէր եւրոպական երաժշտութեան մասին . Իր նկատարէր ուժովը , մտքի ճակատութեամբը , լուրջ աշխատասիրութեամբը յաղթեցաւ քանի մը տարուան մէջ յաղթել այդ դժուարութեանց . տարի մը Սքոլա Բանթորմ աշակերտելէ յետոյ , ընդունուեցաւ Բոնսերվաթուար , անցաւ արտի ստացաւ երգի առաջին յիշատակութիւն , օփերայի երկրորդ յիշատակութիւն , այս տարի՝ երկրորդ մրցանակ՝ օփերայի , Թէ՛ անցաւ եւ թէ՛ այս տարի , մամուլը ամենամեծ ներդրողներով խօսեցաւ իր մասին . գտնելով իր մէջ Բոնսերվաթուարին լաւագոյն թեւորի ձայնը եւ յուսալով իրէ՛ն երգչի փայլուն ապագայ :

Պ. Շահ-Մուրատեան մտադիր է դեռ տարի մը եւս մնալ Բոնսերվաթուար՝ բեմ ելլելէ առաջ աւելի եւս կատարելագործուելու համար : Մեր արտաքին խնդակցութիւնները կը յայտնենք մեր պատուական ու տաղանդաւոր ազգայկցին :

Ստորեւ կը հրատարակենք Թարգմանութիւնը ֆրանսական լրագրիներու (անցեալ եւ

այս տարուան) բաղմաթիւ . գնահատումներէն ոմանց .

« Հայագրի թէնոր Շահ-Մուրատեան երգեց Ժուլէֆի « Ի զուր Փարաւոն » եղանակը . . . իր համբերատար ճիգերուն շնորհիւ , առգրանութիւնը կատարելագործուած է արդէն , բայց արտասանութիւնը դեռ բաւական բարբառուն կը մնայ . բայց ի՞նչ հրաշալի օրկան , Խնչ հաշուագիւր « Թէմպը » եւ ի՞նչ հրապոյր՝ ոլորումներուն մէջ , Սյա գնահատման մէջ ոչինչ կայ չափազանցեալ » :

Փետրեմ , 2 Յուլիս 1908

« Շահ-Մուրատեան եթէ դեռ չունի որոշ արտասանութիւն մը , կ'երգէ սակայն զգացմամբ . ունի կրակ , փայլ , անկեղծութիւն , Ժուլէֆի դասական եղանակը հասարակութեան կողմէ մեծ յաղթութիւն գտաւ » :

Կլեւա , յուլիս . 1908

« Պ. Շահ-Մուրատեան կ'երգէ Կլեւի կտորը իր շատ գեղեցիկ ձայնով , իր շատ ուշադրաւ երաժշտական ճաշակով , եւ իր վարպետին լաւ արտաբերելու արուեստովը » :

Փետրեմ , 1908 յուլ .

« Մրցակիցներէն մին միայն ունի բաւական նշանակելի ձիրքեր որպէս զի կարելի ըլլայ այժմէն իրեն խոստանալ փայլուն ապագայ մը , այն է Պ. Շահ-Մուրատեան , երբեք առաջը չայ մը . . . Դեռ պէտք ունի կատարելագործուելու , եւ նախ՝ ազատելու օտարականի հնչումէն . լաւ ըրին առաջին մրցանակը չտալով , բայց երկրորդ մրցանակ տալու էին . պարզ յիշատակութիւն մը զոր առէին՝ անարգարութիւն մըն է , Պ. Շահ-Մուրատեան թեւոր մըն է՝ իսկապէս շատ գեղեցիկ , զօրեղ ու ճկուն ձայնով , ուժի կտորներու մէջ՝ կարող փայլ աճականելու , կեն-եղանգի հատուածներուն մէջ՝ Թաշայնութեամբ զմայելելու : Եւ այս երկտասարդը , որուն զաստիարակութիւնը այնքան արագ է կատարուած , կ'երգէ արդէն շատ հասկացողութեամբ եւ արտայայտութեամբ . անհունապէս հաճելի եղաւ Մեհիւլի Ժուլէֆին կտորին մէջ : Պէտք է դեռ աշխատել , բայց արդէն արուեստագետ մըն է » :

Էդէթ , 1908 յուլիս ,

Շահ-Մուրատեան, Հայ մը, որ հակառակ որոշ աստիճանով օտարական հնչումի մը՝ ոչ սակայն չափազանց, ինծի համար այս մրցման լավագոյն մասնակցողն է։ Ասիկա արուեստագէտ մը պիտի ըլլայ կարծեմ։ Օժտուած՝ թե՛ նորի աղուոր ձայնով մը, շատ ազատ, եւ որ քաղցրութիւնը կը միացնէ ամբողջեան, շատ սիրուն կերպով երգեց Ժողովի զմայլելի եղանակը, ջերմութեամբ, հրապոյրով եւ լաւ զգացմամբ մը։ Լաւ արտասանութիւն, լաւ «ֆրագէ», եւ արդէն՝ ոճի ըմբռնում։

ԼԵ ՄԱՅԻՆԻՆԷԼ, յուլիս 1908,

«... Պ. Շահ-Մուրատեանի ձայնը ծաւալուն յստակութիւն մը ունի։ Քոնսերվատիւստիկ ամենէն զեղեցիկ թեւորի ձայնն է։ Յամառ աշխատանքով. յաջողութիւն է զայն զմայլելի կերպով գործածել կարենալու, սրբաբերով՝ որքան որ կարելի է՝ իր օտարականի հնչումը։ Ահա քաջած ձայն մը, լաւ թեւորով, լաւ յղուած, եւ որ երբեմն կարող է հզօր դառնալ։ Երգելը կրակոտ է ու թրթռուն։ Կարելի է փափաքել որ քիչ մը նուազ թեւորելն է... Իրբ դերասան, Պ. Շահ-Մուրատեան երբեք ձախաւեր չէ։ Իսկապէս, Պ. Պ. Իսմարտոն եւ Քաղնիով կարող են պարծիլ այն վիճակով ուր բերեւ հասուցեր են այս աշակերտը, որուն դաստիարակութիւնը մասնաւորապէս դժուար էր։»

Քաթալիս, 1909, յուլիս

«Ինչո՞ւ մրցանակ չտուին (երգեցողութեան համար) Պ. Շահ-Մուրատեանին, որ հմայելի թեւոր մըն է զմայլելի «թեմպը» ունեցող ձայնով, եւ որ մեծ աշխատանքով բոլորովին ազատած է օտարականի հնչումէն ու եւ է թուլուզել մը աւելի մաքուր արտասանութեամբ, այդ երգիչը. որ ամբողջները յուզելու սահմանուած է. արտայայտեց Ֆելիշ-օրի դժուար եղանակ մը։ Պատիւ՝ դժբաղդ քաջութեան։»

ՎԻԼԼԻ

(Քաթալիս)

ձայն, կրակոտ վերթէր մը՝ պարզ ու բնական ձեւերով։»

Լ-ԱՆԴՆԷՆ, 1909 յուլիս,

«Պ. Շահ-Մուրատեան, աշակերտ Պ. Իսմարտոնի, աղուոր ձայն, շատ ճաշակով կ'երգէ. արտայայտել ու պարզ խաղացուածք, լաւ մրցում՝ Լեւոնի տը Լեւոնի-տի քիչ մը հինցած տեսարանի մը մէջ։»

ԼԵ ՄԱՅԻՆԷԼ

«Պ. Շահ-Մուրատեան մրցեցաւ Լեւոնի տը Լեւոնի-տի ետկարի դերին մէջ. իր հնչումը, որ անցեալ տարի վնասեց իրեն, զարմանալի կերպով բարւոքուած է. իր ձայնը, զմայլելի թեմպով, աւելի լայն ու ընտիր է դարձած։»

ՖԷԼԻՇ

Օտարականի հնչումը դեռ շատ կը զգացուի Պ. Շահ-Մուրատեանի մօտ, որ հազուադէպ թեւորով թեւոր մըն է՝ Լեւոնի տը Լեւոնի-տի ետկարի դերին մէջ։»

ԼԵ ՄԱՅԻՆԷԼ

«Հետզհետէ աւելի կը սերեմ Պ. Շահ-Մուրատեանի ոսկեզօծ ձայնը. ան ինծի կը յիշեցնէ հեռուոր գիշերներ վտարի վրայ՝ տալիս մէջ անցում. բայց իր խաղացուածքը եւ հնչումը դեռ կ'ընեն կատարելագործուել։»

ՌԵԼԵՄԻՍ ԶԱՆԳ

(ԼԵ ՓԱՐԷԼ)

«Երկրորդ մրցանակ ստացաւ Պ. Շահ-Մուրատեան որ եթէ մեղմացնէ իր օտարականի հնչումը, ֆրանսական թեւորներուն ամենէն հրապուրելի պիտի ըլլայ։»

Քամիլ ԼԵ ՄԱՅԻՆԷԼ

(ԼԵ ՓԱՐԷԼ ՌԵԼԵՄԻՍ ԶԱՆԳ)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Արսէն Ղազիկեան. — Հայկական Նոր Մասնագիտութիւն եւ Հանրագիտութեան հայ կենսաբան (Մ. Ղազար, Վենետիկ)։ Գրին 7 ֆր. 50ս
Այս հակա գործին, որուն մասին՝ առաջին պարզը ստանալէ յետոյ՝ քանի մը տարի առաջ